

DÖRTE HANSEN

**MIDDAG
UUR**

Vertaling Lucienne Pruijs

HarperCollins

Voor dit boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC™ ten behoeve van verantwoord bosbeheer.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam

Copyright © 2018 by Penguin Verlag, a division of Verlagsgruppe Random House GmbH, München, Germany
Oorspronkelijke titel: *Mittagsstunde* van Dörte Hansen
Copyright Nederlandse vertaling: © 2019 Lucienne Pruijs
Omslagontwerp: Sabine Kwauka/bij Barbara
Omslagbeeld: © Alexander Eckener
Foto auteur: © Sven Jaax
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: Tesinska Tiskarna, a.s.

ISBN 978 94 027 0261 3
ISBN 978 94 027 5776 7 (e-book)
NUR 302
Eerste druk april 2019

Deze vertaling is is tot stand gekomen met de financiële steun van het Goethe Instituut.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises Limited
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met * zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Ich schau den weißen Wolken nach

De eerste zomer zonder ooievaars was een teken en toen in de herfst de stekelbaarsjes met hun witte buik in de mergelplas drev-
ven, was dat ook een teken. *‘De Welt geht ünner,’* zei Marret Feddersen en ze zag de tekenen overal.

De oude iepen stierven een zomer later, langs het Westeren-
de, waar ze al honderd jaar tak in tak hadden gestaan. Hun bla-
deren werden plotseling geel, hun kronen kaal, in juni al. Ze
bleven nog een jaar staan als afgetreden koningen. Toen kwam
Karl Martensen met zijn mannen, en hun motorzagen gierden
lange tijd totdat ze de iepenstammen op de wagen hadden. Hard
hout dat een eeuwigheid moest drogen totdat je het kon scha-
ven of frezen. Marret kwam eraan, ze pakte een stuk grijze
schors mee en een handvol vruchten van de iep. Daarna liep ze
weer door het dorp, van deur tot deur, zoals ze altijd deed als ze
een teken zag: *‘De Welt geht ünner.’*

De wereld ging ten onder toen op de nieuwe weg de jongste

zoon van Hamke werd overreden; de witte strepen in het midden waren amper opgedroogd. En toen de jagers bij de drijfjacht in november de hele dag over de lege velden trokken en niet één haas vonden die ze hadden kunnen schieten, ging ze opnieuw ten onder. En een paar zomers later nog eens, toen Paule Bahnsens oudste zoon met een Dominator 76, de grootste combine die ooit in het dorp was gezien, een reekalf overreed. Het had zich in het hoge koren verstopt, omdat jonge reeën niet voor vijanden op de vlucht slaan. Ze maken zich heel klein en blijven liggen tot het gevaar voorbij is. Of tot het snijwerk van een Dominator 76 ze te pakken krijgt, 3,60 meter breed en splinternieuw. Botten, bloed en vacht in de messenbalk. Een jonge boer die nooit meer wil dorsen.

Je kon Marret Feddersen van verre horen als ze op haar witte kleppers kwam aanlopen. Die ouwe dingen droeg ze altijd. Scheefgetrapte houten sandalen, ook bij sneeuw en ijs. Waarom nog schoenen kopen?

De mensen zuchtten als ze het geklepper op straat hoorden. *Dor kummt de Ünnergang al wedder.* Ze hadden bonen te wekken, het motorblok van de tractor te reviseren, ze stonden net aan de sorteerband met de vroege aardappelen of hingen de gewassen gordijnen op – en dan kwam Marret aankleppen. Soms kwam het ongelegen.

Ze hoefde niet te kloppen, natuurlijk ging ze achterom, want aan de voordeur kwamen alleen vreemden en marskramers. Als er niemand was, ging ze aan de keukentafel zitten, tekende neu-riënd een paar bloemen of dieren op notitieblokjes en boodschappenlijstjes, krabbelde met een pen schapen, varkens en koeien op de achterkant van het agrarische vakblad en rozen-ranken in de marge van de krant. Soms dronk ze een glas water of pakte een appel. Als er dan nog steeds niemand kwam, pro-

beerde ze het in de volgende keuken. Ze liep ook stallen in, werkplaatsen, stond op haar kleppers plotseling bij de schaafbank, het aambeeld, in de bakkerij bij de oven. Ze had Kalli Jensen zich eens bijna laten doodschrikken bij de melkmachine; de compressor maakte zoveel lawaai dat hij haar niet had horen aankomen en hij zakte half op de grond toen Marret plotseling op zijn schouder tikte. Hij snakte naar adem, leunde zwaar hijnend tegen de stalmuur en wilde daarna geen woord meer horen over welke ondergang dan ook.

De dode vissen, bomen, kinderen en reeën, de zomer zonder ooievaars en de velden zonder hazen, het waren voortekenen van de grote ramp die Marret op papier had staan, zwart-op-wit in haar 'krant'. DE TIJD DRINGT! Een oud tijdschrift in A5-formaat, al op veel plekken met plakband bijeengehouden. Ze had het op een tafel gevonden in café-pension Feddersen, waar ze elke avond de vloer dweilde, iemand moest het daar vergeten hebben. Het omslag zag eruit alsof een kermis schilder zich aan de apocalyps had gewaagd: ontploffende huizen tegen een vlamme hemel en mensen die met opengesperde mond voor hun leven renden. De ondergang in airbrushtechniek. ONTWAAKT! In dit tijdschrift stond de waarheid, ze droeg het altijd bij zich als ze haar ronde deed. Ze kwam stipt en betrouwbaar als de post of de 'mappenman', die elke donderdag van deur tot deur ging om de leesmappen om te ruilen.

Iedereen was net zo gewend aan *Marret Ünnergang* als aan de kinderen op oudejaarsavond, die elk jaar met 'Rommelpot' verkleed langs de deuren gingen, op trommels of pannen sloegen en luidkeels hun lied over een schip uit Holland zongen. *Dor kummt een Schipp ut Holland, dat het so'n scheeve Wind.* Geen mens begreep het lied. Waarom het schip uit Holland kwam en wat een scheve wind was, wist niemand. Dat deed er

niet toe. Je luisterde, knikte, lachte, gaf de zangertjes snoep en probeerde te raden welke buurkinderen onder de pruiken en de maskers zaten. Je kreeg een gelukkig nieuwjaar toegewenst en liet ze verder gaan. Marrets doemverhalen waren als de wind uit Holland, scheef en vreemd, meer ook niet. Je knikte, luisterde en liet haar verder gaan.

Zelfs dominee Ahlers nam voor lief dat het orakel op witte kleppers van tijd tot tijd door de gemeente trok. Hij was er niet heel gelukkig mee dat Marret haar profetieën ook nog met een propagandablaadje van de Jehova's getuigen moest onderbouwen, maar na vele jaren dienst op het Noord-Friese platteland was Ahlers erger gewend. Op zulke kleinigheden kwam het helemaal niet aan, de mensen geloofden toch niets. Hij had God weet hoelang geprobeerd om hun ziel te verkwikken en ze uit duistere dalen te bevrijden, maar de herdersbaan was zwaar hier op het land. Zijn soort schaap leek tegen elk geloof geïmpregneerd te zijn. Met een weer- en winddichte vacht, er drong niets vrooms doorheen. Al het goddelijke liep van hun vacht af als water langs de veren van een gans. Ze geloofden geen woord van wat hij zei. Maar in Marrets ondergangsverhalen geloofden ze evenmin. Gekken en dominees, gewoon laten kleppen.

Alleen Carsten Leidig, die in de oude molen woonde, was bang voor Marret Ünnergang. Hij stond al te vloeken en met zijn bietenmes te zwaaien als hij haar vanuit de verte zag, alsof het besmettelijk was wat Marret had. Of dat wat ze miste.

Wel was ze altijd nog normaler dan de kale vreemdeling die elk jaar in maart of april de dorpsstraat af gestrompeld kwam in een korte, hemelsblauwe rok. Hij had maar één been, het andere was van hout. Hij sleep de messen en de scharen, je kon borstels bij hem kopen, veters en schoensmeer en als hij kwam, mochten de kinderen niet zo kijken. Maar wegstreken was volstrekt on-

mogelijk als een man in een rok en een witte maillot aan de deuren klopte en per se gezien wilde worden.

De kale scharensliiep liep niet naar de keuken, hij moest bij de voordeur blijven staan. Het lag niet aan de maillot en de hemelsblauwe rok, het lag aan het feit dat hij een vreemdeling was. Je knikte, kocht een nagelborstel, maar liet hem niet binnen.

Marret met de kleppers en het verformfaaide *Ontwaakt!*-nummer hoorde bij de mensen uit het dorp, de burens en kennissen, de postbodes en leveranciers die door de achterdeur binnenkwamen en op de keukenbank mochten zitten. Er werden sigaretten op tafel gezet, er werd brandy of bier gehaald en als Marret kwam een beetje sap en chocolade. Soms zong ze na de voortekenen en de waarheid nog een lied. Dan stond ze op, spreidde haar armen uit en zong als Connie Francis of Heidi Brühl, omdat ze nog meer van schlagers hield dan van de ondergang.

In de liedjes die ze zong, wilden de mensen zeventien zijn. Op je zeventiende droomde je, dan kwam het geluk en dan werd alles goed. *Ich schau den weißen Wolken nach und fange an zu träumen.*

Dat soms ook het ongeluk kwam, dat was een ander lied: op je zeventiende droomde je, dan kwam er een kind en dan werd je gek. Misschien ook was je eerst gek en kwam dán het kind, de volgorde was in Marrets geval niet duidelijk.

De vader van haar kind kon niemand uit het dorp zijn geweest, zoveel was zeker. Want Marret Feddersen had, zo klein als ze was, de boerenjongens uit Brinkebüll geen blik waardig gekeurd als ze op feesten met haar dansten. Ook had ze altijd strak langs de zonen van de meubelmakers en de bakkers heen gekeken, van hen weg, haar blik schuin boven hun hoofd, naar de verte, naar boven.

Te schuin voor Sönke Feddersen, die achter de bar de glazen bijna in zijn handen fijnkneep als hij zijn dochter zo met haar neus in de lucht zag dansen. Ook dat afwezige en ongedurige van haar, altijd dat zingen en dan plotseling geschreeuw en vervolgens drie dagen lang geen woord, Sönke Feddersen werd er gek van. Soms ging het een poosje goed, dan luisterde ze als iemand tegen haar sprak en gaf ze ook antwoord als een normaal mens. En dan weer dat ongedurige gedrag.

Ze werd zeventien, raakte zwanger en zei tegen niemand van wie. En ze wilde ook niet trouwen met Hauke Godbersen, die haar genomen zou hebben met haar neus in de lucht en de rest.

Marret Feddersen was definitief de weg kwijt, destijds al. Het moest met haar onbekende minnaar zijn geweest zoals in de liedjes die ze zong. *Schöner fremder Mann...* Een van de drie jonge ingenieurs, ingekwartierd in café-pension Feddersen in de zomer van 1965, landmeters voor de herverkaveling... *du bist lieb zu mir.*

Hij liet het Brinkebüllse buitengebied opgeruimd en overzichtelijk achter, zonder bomen en heggen, de brede landbouwwegen als langs een liniaal getrokken, gigantische stukken land, de wallen en de weidegronden met fruitbomen platgewalst.

De wereld van Marret Feddersen verliet hij als zijn pensionkamer: verwoest en omgewoeld, alles geruïneerd door zijn zware laarzen.

Ze was *verdriht*, ze kon vleermuizen horen en op geploegde akkers vuurstenen vinden, maar als Ella Feddersen voor tachtig man rollade moest klaarmaken, had ze niets aan haar dochter. Zelfs niet bij het aardappelschillen. Dan zat ze voor zich uit te neuriën en sneed patroontjes in de schillen totdat Ella haar het mesje afpakte en bij de schouders de keuken uit duwde.

Ze zag de grote vouwen niet die ze in de linnen tafelkleden of

dekbedovertrekken streek. Ze lette niet op lege glazen op de tafels, op volle asbakken en stoffige vensterbanken. Niet op de beschonken gasten die nog aan de bar stonden als zij 's ochtends ging melken. Ook niet op de snurkers en lallers die na de grote feesten in de hoekbank hingen als verdreven muiters.

Omdat Marret hen niet zag en Sönke zelf over de tafel hing, trok Ella hen in haar eentje aan hun stropdas omhoog en leidde hen kort bij de teugel door de zaal naar de gang. Ze zette hen even tegen de garderobe aan, drukte hen hun schipperspet op het hoofd en duwde hen met een draai in de richting van de deur alsof ze een zwaar vat over de grond wilde rollen of een stalen gasfles. Ze pakte hen beet, zoals verplegers of veehandelaars deden met hun weerspannige cliënten. Behendig, niet al te ruw, alleen stevig genoeg om duidelijk te maken dat het menens was.

Maar Marret vond de laatste klokjesbloemen of klaprozen die op de met kunstmest bestrooide velden nog durfden te bloeien, plukte ze en droogde ze in de Shell-atlas, het enige grote boek dat de familie Feddersen bezat.

Ze voerde de dieren, bracht kuikens, biggen en kalveren groot. En als die volgroeid waren en zwaar genoeg om te slachten en te verkopen, zag ze ze niet meer.

Ze voerde ook de jongen, ze waste hem en kamde zijn haar en smeerde elke avond zijn borst in met Vicks-verkoudheidsbalsem; het kind dat ze zich op de hals had gehaald, net een hoestje, je raakte het nooit meer kwijt. Een chronische infectie die met een verkoudheidsbalsem niet meer weg te smeren was. Menthol op zijn borst omdat hij haar kwaal was. Het werd beter toen hij groter werd en met Sönke Feddersen achter de bar kon staan. Soms zag ze hem dan niet eens meer.

Ze boende de vloeren voor de feesten, het parket in de grote

zaal en als het glom, danste ze op haar schlagers. Ogen dicht en doorzingen, zeventien zijn en blijven, een meisje in zwart-wit zoals op de oude foto die in het café aan de muur achter de bar hing: Marret met het dansorkest in de grote Brinkebüllse zaal. De Barracuda's, serieuze jongens met smalle stropdassen, gitaar, bas en drums, en in het midden een getoupeerd meisje met de microfoon. Witte puntschoenen en in het haar een zwarte band met stippen, haar glimlach veel te groot voor een café in Noord-Friesland. Marret Feddersen die kon zingen. De ster van Brinkebüll.

Ze liep op haar kleppers door het dorp toen in de jaren na de herverveling de eerste Starfighters van het leger richting Noordzee over Brinkebüll kwamen vliegen. Het klonk als een explosie als de piloot de geluidsbarrière doorbrak, een gedonder dat uit de hemel kwam, het kon alleen een teken zijn. *Na, Marret, geiht de Welt mol wedder ünner?*

Na die eerste straaljagers volgden er vele, soms dagelijks, ze stegen op vanaf de oude luchtmachtbasis die nu in de Koude Oorlog haar tweede bloei beleefde, hij lag een kleine twintig kilometer bij het dorp vandaan. Hun gedonder werd net zo alledaags als de motorzagen van Karl Martensen of het geslijp uit de werkplaats voor landbouwmachines. Ze hoorden al snel net zo bij het dorp als het geblaf van de honden op de erven, het geronk van de tractoren op het land, het geloei van jonge koeien die naar de veeweegschaal werden gedreven en de dansmuziek elk weekend in café Feddersen.

De vliegtuigen lieten sporen achter, witte strepen, parallellen en kruisen. De hemel boven Brinkebüll hing vol tekenen, maar behalve Marret zag niemand ze.

Old man, look at my life

In november stond het water op de akkers, en de hemel legde stenen op het land, slijpstenen en leiplatten, beton, graniet, cement, grind en split. Dikke stapels zware grauweheid, alsof dit land nog vlakker moest worden.

Wolken als molenstenen op doorweekte velden, op huizen, stallen, schuren, carports, op ineengedoken veldstenen kerken die deze hemel ook niet helemaal leken te vertrouwen. Op een mager paard dat met gebogen hoofd bij de omheining van zijn natte wei stond, zijn achterhand doorgezakt. Nog één kiezelsteentje, dan zou het waarschijnlijk omvallen. Het stond heel stil, het hoofd naar het oosten, weg van de westenwind die tussen de kale bomen huishield als een doorgedraaide veldheer, die aan takken rukte en eikenstammen opzijduwde, een oude wind die veel gezien had, zwerfstenen had geslepen. Nu zweepte hij de regen op en liet vlaggen strak aan hun mast staan, drie dagen aaneen als hij er zin in had.

Het beste was om te doen als het magere paard, ineendui- ken en heel stil blijven staan, rug in de wind, het hoofd gebo- gen, Noord-Duitse afweershouding. Het grote maalwerk zo min mogelijk vat op je laten krijgen, je wende je dat aan als je hier opgegroeid was. Zo erg dat je in de auto nog met opge- trokken schouders zat als je door dit landschap reed. Hij merkte het en liet ze zakken, zette de ruitenwissers in de hoog- ste stand.

Hij reed deze route nu zo vaak. Windvlagen die aan het stuur trokken, het grote gieren bij het zijraam, een dode vos in de berm. *Don't let it bring you down*, hij zong dat lied al meer dan dertig jaar mee. Neil Young in de auto, vaste prik. Als er iemand meereed, liet hij de cd in het handschoenenvak verdwijnen, hij had geen zin meer in commentaar, hij genoot al jaren stiekem van zijn liefde voor Neil Young. Anderen vervalsten geld in de kelder of deelden tafel en bed met een latex pop. Hij voelde zich al drieënhalf decennium getroost door een kerel die geruite hemden droeg en met jammerende stem over gouden harten en oude mannen zong.

En als hij in november over de uitgestorven wegen van de Sleeswijkse zandgronden, de Geest, moest rijden, was het ge- jammer van deze man een grote steun.

Je had hier als mens niet veel in te brengen. Je kon de auto aan de kant zetten, uitstappen, de wind proberen te overstem- men en te vloeken naar de regen – het haalde niets uit. Het ging hier helemaal niet om het beetje mens.

Dit was moreneland, het had een eeuwigheid onder het glet- sjerijs gelegen, het was geslepen en bekrast, en het beetje wind en regen maakte hem niets uit.

Hij was niet blind, hij zag het allemaal: de verwaaide kraaien die in de voren van een nat stoppelveld waadden, de hopen kuil-

gras onder wit plastic, verzwaard met oude banden, verpakte balen hooi op het verweesde land, de grote tanks van de biogasinstallaties, hun groene koepels als het symbool van het maistijdperk. Hoeves die ooit met witte baksteen waren bekleed, stonden nu naast hun zinken tuinhek als ongelukkige bruiden die niemand wilde hebben. De velden waarop behalve mais alleen nog zonnepanelen of windturbines groeiden. De bushokjes, achter plexiglas de dienstregeling voor bussen, die dan toch niet kwamen. De hoge straatlantaarns met het bleke licht die in de stevige rukwinden heen en weer bewogen.

In de verste verte geen schoonheid. Alleen kaal land, het zag er afgeleefd en afgebeeld uit. Een land dat je met een leugentje om bestwil zou willen troosten, waar je je hand op de grond zou willen leggen: het komt goed. Het komt allemaal weer goed. Het paaien met de mooie dagen, als de hemel zonder stenen was, windstille dagen, soms waren die er. Zangvogels, veldleeuwertjes, zwaluwen, bloeiende kastanjes en zilverpopulieren, dennen die geurden in de zon. Dagen met kleur: koolzaad en paardenbloem, zomergras, heide, zwartbonte koeien, zonsop- en zonsondergangen. Bij helder zicht een beetje schittering van de Waddenzee.

Hij was verknocht aan dit ruige, afgesleten land, zoals je verknocht was aan een kapotgeknuffeld pluchen beest dat een oog miste, dat op zijn buik kaal was. Ook een gevalletje handschoenen, klep dicht en geen commentaar, hartelijk dank.

Wat dat betreft, was hij genezen sinds Ragnhild voor het eerst hiernaartoe was meegereden, haar voeten op het dashboard, tabakskruim van haar sjekkies op de zitting, een zak dropveters en een tube handcrème op haar schoot, en overal zakdoekjes. Dat kon hem destijds allemaal niets schelen, maar haar gegriinnik vanachter het autoraam wel, haar 'O god,' bij

elke betonnen bloembak en elke kunststof voordeur van de bouwmarkt. En vooral haar ‘Ach jezus, nee,’ toen ze bij het plaatsnaambord van Brinkebüll kwamen, en toen nog eens, grijnzend, op de parkeerplaats voor café Feddersen. Hij, hondstrouw en diep gekwetst, had haar dat lang niet vergeven. Vooral zichzelf had hij niet kunnen vergeven dat zij hem zo gezien had. De jongen uit het dorp, met een kale buik, zo onnozel beledigd.

Don't let it bring you down, it's only castles burning.

Hij zag zichzelf soms als een boer over de campus in Kiel benen, met grote, diepe passen alsof hij nog steeds een kruiwagen voor zich had. Of de steekwagen met biervaten en limonadekratten die naar de koelruimte moesten. De vloerboener voor het parket in de grote zaal. Hij zag zichzelf in de hoge ruiten van de faculteit voor geesteswetenschappen, een plattelandsbewoner op weg naar zijn werk, geen pak of witte boord kon dat verhullen. Op sommige dagen rook het in de instituutsbibliotheek naar boenwas. De vloer was van eikenhout, een breed visgraatpatroon in de kleur van barnsteen, zoals in de Brinkebüllse zaal.

’s Morgens kon je er niet werken, omdat de eerstejaars zich dan met hun boekenlijst door de gangen wurmden als jonge everzwijnen door het kreupelhout. Maar heel vroeg in de ochtend of tegen de avond waren de leeszaal zo stil als een spookschip. Hij dreef er soms doel- en richtingloos door de tijden, tussen documenten en verzamelbundels die al tientallen jaren door niemand ter hand genomen waren.

De boeken die hij nodig had, stonden meestal in de kelder, waar nog kaartenbakken waren en tl-buizen die een nerveus licht verspreidden. Vaak deed hij ze niet eens aan omdat hij de

voorkeur gaf aan de kleine leeslampjes die op de tafels in de hoek stonden.

Sommige dagen ging hij helemaal op in het lezen van oude documenten. Dan zat hij daar lange tijd als iets geheims dat onder stenen leefde, slechts af en toe opgeschrikt door studenten die nietsvermoedend het felle plafondlicht aandeden en van hem schrokken.

Zoals gisteren die jonge vrouw met gebreid vest en sjaal, een van die mensen die het presteerden om het in een te warm gestookte bibliotheek koud te hebben.

Ze had het licht meteen weer uitgedaan, haastig de boeken opgeraapt die uit haar handen waren gevallen, waarna ze was weggelopen richting leeszaal. Hij was even in de verleiding gekomen om op te springen en haar kreunend achterna te hinken, Quasimodo Feddersen, het fantoom van de prehistorie. De man die je niet in het donker wilde tegenkomen, die roerloos in schemerige hoekjes zat, in een kreukelig overhemd dat soms ook nog van achteren uit zijn broek hing. Die grote bleke vent uit de kelder; waarschijnlijk zag hij er op sommige dagen zelf uit als iets wat blootgelegd of opgegraven was.

Hij maakte een goede kans als monster in het spookhuis, mocht het met zijn contractverlenging niet lukken.

Hij zou niet de eerste zijn die in dit vakgebied als bosgeest eindigde. Dat moest je als prehistoricus vóór zijn. Je moest niet te lang ergens in een kelder, groeve of grot blijven zitten, anders begon je vroeg of laat naar Atlantis te graven, fantaseerde je over veenlijklegendes of marcheerde je in Romeinse legionairsuitrusting over de Alpen, niets nieuws onder de zon. Zijn collega Dahlmann bracht zijn vakanties door als zwaardensmid in een Bronstijd-attractiepark. Zes weken lang in een dierenvel aan een aambeeld staan. Dan liever het spookhuis.

De vrouw die voor hem was weggelopen, heette Sünje Gregersen. Ze volgde zijn colleges, een van de stille studenten, alleen haar naam was hem opgevallen. Meer hoefde hij ook niet te weten. Hij kon zulke namen lezen als een stamboom of een cv. Sünje Gregersen, zo heette alleen iemand die uit het Noordwesten kwam. District Noord-Friesland, eindexamen in Niebüll of Husum, misschien in Westerland, misschien in Wyk auf Föhr, maar hij gokte op het vasteland, een jeugd tussen gras en bieten op de Geest. Het klonk voor hem naar een boerderij op grond die nergens geschikt voor was. Naar dennen en stuifzand. Behoorlijk vlak maar niet plat.

Een naam als een sleutelgat. Hij keek erdoorheen en kon alles zien: de scholiere met het maandabonnement, 's morgens vroeg bij de bushalte in een of ander dorpje met 'büll' aan het eind. Hij zag de Noord-Duitse schuine regen en de capuchon die ze met twee handen bij haar gezicht vasthield zodat de wind hem niet van haar hoofd kon rukken.

Hij kon de schoolbus met de beslagen ramen zien, die weer eindeloos lang zou doen over de twintig, dertig kilometer naar Niebüll of Husum; die zo traag als een aardappelrooier langs de Geestdorpen reed om ook alle andere capuchonkinderen bij elkaar te rapen. Pootaardappeltjes, uit de zanderige bodem geschud en in het gymnasium uitgezet zodat er iets van hen zou worden. Hij kon zien hoe Sünje Gregersen half slapend voor de school stond totdat de conciërge vlak voor zevenen eindelijk met de sleutel kwam.

En hij zag hoe ze 's middags om twee uur uit de aardappelrooier stapte en door haar dorp liep, dat om die tijd in coma lag, niet aanspreekbaar. Het schoolbusbleke kind dat door de achterdeur het huis binnensloop en daarna op sokken naar de keuken. Hij kon zien hoe ze zat te eten met een boek naast haar

bord en daarna voorzichtig de trap opliep zonder met haar tas tegen de leuning te slaan en zonder langs de muur te schrapen. Hoe ze haar kamer binnenglipte en daar bleef tot haar ouders beneden van de bank waren opgestaan.

Niemand kon zo zachtjes eten en geruisloos de trap opsluipen als kinderen die in Noord-Friesland waren opgegroeid. Als er daar iets voor de mensen heilig was, dan was het hun mid-dagrust.

De naam Sünje Gregersen verried meer dan ze ooit over zichzelf zou vertellen. De rest verried haar gezicht, heel licht, een beetje ingevallen zoals Hollanders of Vlamingen ze schilderden op oude schilderijen. Noordzeegezichten, het profiel weggeslepen door de westenwind. Niets kwam naar voren, niets stak uit, je zag hen makkelijk over het hoofd.

Van dit soort waren er veel en ze herkenden elkaar.

Alles wat hij van haar kon weten, wist zij ook over hem. Ze had niet meer nodig dan zijn naam, Ingwer Feddersen. Dat voor zijn naam nu 'dr.' stond, dat hij haar universiteitsdocent en opgravingsleider was, dat speelde allemaal geen rol. Eindexamen in Husum, studie en promotie in Kiel. Hij was zo iemand die in de aardappelrooier had gezeten. Hij kon heel zachtjes eten.

Een van de capuchonkinderen die als verstekelingen de collegezalen en werkgroepruimtes kwamen binnengeslopen, als gasten die niemand had uitgenodigd. Tot op de dag van vandaag verbaasde hij zich erover dat hij al die jaren nooit was ontmaskerd. Dat het bij niemand was opgekomen dat hij daar helemaal niet hoorde. Sommige dagen leek hij er nog steeds op te wachten dat er iemand kwam om hem uit te kunnen sorteren, hem op de andere aardappelhoop te leggen.

Dat iemand hem erop zou kunnen betrappen dat hij in zijn

kelder zat, met opgravingsrapporten en pollendiagrammen voor zich, *de Nääs in de Böker*, in plaats van echt iets te doen: mais hakselen, het spatbord aan de tractor lassen of in de grote zaal de dansvloer boenen en daarna voor tachtig gasten dekken.

Honderd kilometer lag er tussen de Universiteit van Kiel en café Feddersen, hij was al dertig jaar niet meer de *Kümmerling*, de schriekkip, met de toog tot aan zijn borst, maar zodra hij een van die namen hoorde, stond hij in de Brinkebüllse zaal. Of zat hij in een bushokje en trok zijn hoofd in onder een hemel van molenstenen.

Soms als hij in zijn volgestouwde kantoor aan zijn bureau zat, leek plotseling Sönke Feddersen voor hem te staan, in zijn zwarte corduroy broek, de handen in zijn zij, spuwend op het tapijt omdat hij dit allemaal onbegrijpelijk vond. Hoe kon iemand zo dom zijn: om achter stapels boeken te hangen en stoffige pagina's door te spitten, en het leven van een mijt of een pissebed te leiden. Hoe kon iemand vijftien hectare land en een café laten liggen, om stenen en gebroken potten op te graven.

Sönke Feddersen, *de Kröger*, de waard. Hij had alles wat in zijn vermogen lag gedaan om van de vaderloze jongen van Marret Ünnergang *wat halfweegs Normales* te maken. Hij had hem boven op de vloerboener over het parket geduwd totdat hij groot en sterk genoeg was om het zware ding zelf te duwen. Hij had hem achter de bar gezet, op een omgekeerd limonadekrat zodat hij bij de tap kon en hem, zodra zijn benen lang genoeg waren, achter het stuur van de IHC-tractor laten plaatsnemen. Hij had hem van alles laten doen: hooi persen, mest strooien, melken, 's avonds in de gelagkamer de asbakken legen en 's morgens na de feesten de toiletten schrobben.

Hij kocht een tenorhoorn voor hem toen hij zeven werd, liet

hem op zijn twaalfde in de maat marcheren met de harmonie van Brinkebüll en stuurde hem op zijn vijftiende naar de repetitieavonden van de jeugdbrandweer. Hij kortwiekte om de zes weken zijn haar met een mes, op een krukje voor de stal, *‘dat du mol wedder as een Minsch utsiebst.’*

En toen: gymnasiast. Nog steeds wist Sönke Feddersen niet wat er misgegaan was. Waaraan hij dat verdiend had.

Pf. Op de hoge School!

Hij had dat *‘Pf’* met een grote boog uitgespuwd alsof hij een hap van iets walgelijks, iets bedorvens had genomen. Het spuwen begon in de eerste klas. De *‘Sexta’* zeiden ze in Husum op het gymnasium. *‘Pf’* zei Sönke Feddersen en hij hield niet meer op met spuwen. *‘Quinta,’ ‘Quarta,’ ‘Tertia’...* Hij bleef spuwen tot aan het eindexamen. Hij begreep de wereld niet meer toen Ingwer Feddersen zich ook nog aan zijn militaire dienst onttrok en als vervangende dienstplicht oude mannetjes schoonboende die in het bejaardentehuis op hun dekbedovertrek lagen te kwijlen. En wat al niet meer.

Hij spuwde op zijn studiebeursaanvraag, zijn afstuderen, zijn doctorstitel.

En bleef in café Brinkebüll op zijn post. Drieënnegentig jaar, artrose en aan één oog blind, net als Marret Ünnergang: hij zag alleen wat hij wilde zien.

Dat vreemden grijsden als ze onverwacht voor een biertje en een worst het café kwamen binnenvallen, zag hij niet. Als hij met de bestelling naar de keuken schuifelde, wezen ze naar de groene spaarkas en de stoffige Wurlitzer-jukebox in zijn eikenhouten kast, ze rolden met hun ogen als ze de afbeeldingen van vrolijke landlopers aan de muur ontdekten of de asbakken die een drankvertegenwoordiger tientallen jaren geleden had weggegeven: *AARDIGE MENSEN DRINKEN GRAAG KÜMMERLING.*